एम.ए. इतिहास (M60) शिक्षणक्रम आणि अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती/ Outcomes

शिक्षणक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

शिक्षणक्रम उद्दिष्टे

- मानवी उत्क्रांतीचा आणि विकासाचा पट उलगडून दाखवणे.
- प्राचीन भारतातील लोहयुगीण संक्रमण आणि त्यामुळे घडून आलेले व्यापक परिणाम लक्षात आणून देणे.
- हद्दप्पा संस्कृती, मौर्य साम्राज्य, मौर्योत्तर व्यापारी विकास याचे आकलन करून देणे.
- मध्ययुगीन भारताचा इतिहास आणि सरंजामशाहीची वैशिष्ट्ये समजून सांगने.
- प्राचीन-मध्ययुगापासून ते ब्रिटीश काळापर्यंत साहित्य, कला व स्थापत्य याची सविस्तर माहिती देणे.
- ब्रिटीश वसाहतवादाचे भारतीय उपखंडावर झालेले व्यापक परिणाम स्पष्ट करून सांगणे.
- भारतीय स्वतंत्र लढा आणि त्यातील आंतरविरोध विस्ताराने समजून सांगणे.
- जगातील महत्वाच्या ऐतिहासिक घटना आणि त्याचे भारतीय उपखंडावर झालेले परिणाम समजून सांगणे.
- प्रादेशिक आणि स्थानिक इतिहासाचे महत्व लक्षात आणून देणे.
- ऐतिहासिक घटनांकडे चिकित्सक वृतीने बघण्याचा आणि संशोधन दृष्टीचा विकास करणे.
- भूतकाळाच्या अभ्यासातून वर्तमानाचे अचूक आकलन आणि भविष्याची योग्य दिशा ठरवण्यास सक्षम करणे.

शिक्षणक्रम निष्पती / Course Outcomes

शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यांस .....

- मानवी उत्क्रांतीचा आणि विकासाचा पट उलगडतो.
- प्राचीन भारतातील लोहयुगीण संक्रमण आणि त्यामुळे घडून आलेले व्यापक परिणाम लक्षात येतात.
- हद्दप्पा संस्कृती, मौर्य साम्राज्य, मौर्योत्तर व्यापारी विकास याचे आकलन होते.
- मध्ययुगीन भारताचा इतिहास आणि सरंजामशाहीची वैशिष्ट्ये समजतात.
- प्राचीन-मध्ययुगापासून ते ब्रिटीश काळापर्यंत साहित्य, कला व स्थापत्य याची सविस्तर माहिती होते.
- ब्रिटीश वसाहतवादाचे भारतीय उपखंडावर झालेले व्यापक परिणाम स्पष्ट करता येतात.
- भारतीय स्वतंत्र लढा आणि त्यातील आंतरविरोध विस्ताराने समजून घेता येतात.
- जगातील महत्वाच्या ऐतिहासिक घटना आणि त्याचे भारतीय उपखंडावर झालेले परिणाम समजतात.
- प्रादेशिक आणि स्थानिक इतिहासाचे महत्व लक्षात येते.
- ऐतिहासिक घटनांकडे चिकित्सक वृतीने बघता येते आणि त्यांच्यामध्ये संशोधन दृष्टीचा विकास होतो.
- भूतकाळाच्या अभ्यासातून वर्तमानाचे अचूक आकलन होते आणि भविष्याची योग्य दिशा ठरवण्यास सक्षम होतात.

प्रथम वर्ष

सत्र पहिले

१) प्रारंभिक भारत (इ.स. सहाव्या शतकापर्यंत) [HIS515]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- मानवाच्या शिकारी अवस्थेपासून कृषी अवस्थेपर्यंतच्या वाटचालीची ओळख होईल.
- प्रथम नागरी क्रांती म्हणून हडप्पा सभ्यतेचे विविध पैलू स्पष्ट करता येईल.
- वैदिक व उत्तर वैदिक काळातील समाज जीवनातील फरक समजेल.

- उत्तर भारतातील महाजनपद आणि दक्षिण भारतातील महापाषण संस्कृतीची माहिती मिळेल.
- भारतातील पहिले साम्राज्य म्हणून मौर्य साम्राज्याची मुल्यांकन करता येईल.
- मौर्योत्तर काळातील व्यापार तसेच पर्शियन, कुशाण, शक-क्षत्रप यांच्या आगमनाचा इतिहास कळेल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- मानवाच्या शिकारी अवस्थेपासून कृषी अवस्थेपर्यंतच्या वाटचालीची ओळख होते.
- प्रथम नागरी क्रांती म्हणून हडप्पा सभ्यतेचे विविध पैलू स्पष्ट करता येते.
- वैदिक व उत्तर वैदिक काळातील समाज जीवनातील फरक समजते.
- उत्तर भारतातील महाजनपद आणि दक्षिण भारतातील महापाषण संस्कृतीची माहिती मिळते.
- भारतातील पहिले साम्राज्य म्हणून मौर्य साम्राज्याची मुल्यांकन करता येते.
- मौर्योत्तर काळातील व्यापार तसेच पर्शियन, कुशाण, शक-क्षत्रप यांच्या आगमनाचा इतिहास कळतो.

२) भारतातील राजकीय व्यवस्था

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- भारतातील राज्यव्यवस्थेचा प्रारंभ आणि वाटचालीची ओळख होईल.
- भारतातील राज्यापूर्व अवस्था ते राज्यसंस्थेचा विकास स्पष्ट करता येईल.
- मौर्य काळातील राज्यसंस्था व इतर राज्यसंस्थेतील फरक समजेल.
- मध्ययुगीन काळातील राज्यसंस्थेची माहिती मिळेल.
- वसाहतकालीन राज्यसंस्था व घटनात्मक विकास समजेल.
- भारतातील राज्यसंस्थाचे मुल्यांकन करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- भारतातील राज्यव्यवस्थेचा प्रारंभ आणि वाटचालीची ओळख होते.
- भारतातील राज्यापूर्व अवस्था ते राज्यसंस्थेचा विकास स्पष्ट करता येतो.
- मौर्य काळातील राज्यसंस्था व इतर राज्यसंस्थेतील फरक समज तो.
- मध्ययुगीन काळातील राज्यसंस्थेची माहिती मिळते.
- वसाहतकालीन राज्यसंस्था व घटनात्मक विकास समजतो.
- भारतातील राज्यसंस्थाचे मुल्यांकन करता येते.

३) आधुनिक जग- भाग १

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- कला आणि साहित्य क्षेत्रातील पुनरुज्जीवन याची माहिती होईल.
- सुधारणा चळवळीची वाटचाल स्पष्ट करता येणार आहे.
- प्रबोधन युगाचे सैद्धांतिक आणि तात्त्विक मूलाधार उलगडून दाखवता येईल.
- औद्योगिक क्रांती विषयी सविस्तर माहिती मिळेल.
- इंग्लंड, अमेरिका व फ्रेंच राज्यक्रांतीचे विश्लेषण करता येईल.
- रशिया, क्युबा, चीन आणि व्हियेतनाम येथील साम्यवादी क्रांती याचा तुलनात्मक अभ्यास करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- कला आणि साहित्य क्षेत्रातील पुनरुज्जीवन याची माहिती होते.
- सुधारणा चळवळीची वाटचाल स्पष्ट करता येते.
- प्रबोधन युगाचे सैद्धांतिक आणि तात्त्विक मूलाधार उलगडून दाखवता येतात.
- औद्योगिक क्रांती विषयी सविस्तर माहिती मिळते.
- इंग्लंड, अमेरिका व फ्रेंच राज्यक्रांतीचे विश्लेषण करता येते.
- रशिया, क्युबा, चीन आणि व्हियेतनाम येथील साम्यवादी क्रांती याचा तुलनात्मक अभ्यास करता येतो.

४) प्राचीन इतिहासकार

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- प्राचीन भारताच्या ग्रीक, रोमन, चीनी आणि भारतीय इतिहास लेखन परंपरेविषयी सखोल माहिती होईल.
- प्राचीन भारताच्या इतिहास लेखन परंपरेचा विकास कसा झाला हे स्पष्ट करता येईल.
- प्राचीन भारताचे पौर्वात्यवादी, वसाहतवादी, राष्ट्रवादी आणि मार्क्सवादी इतिहासकार यांचा तुलनात्मक अभ्यास करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- प्राचीन भारताच्या ग्रीक, रोमन, चीनी आणि भारतीय इतिहास लेखन परंपरेविषयी सखोल माहिती होते.
- प्राचीन भारताच्या इतिहास लेखन परंपरेचा विकास कसा झाला हे स्पष्ट करता येते.
- प्राचीन भारताचे पौर्वात्यवादी, वसाहतवादी, राष्ट्रवादी आणि मार्क्सवादी इतिहासकार यांचा तुलनात्मक अभ्यास करता येतो.

५) इतिहासाच्या सहाय्यकारी शास्त्रांची पद्धती आणि उपयोजन [HIS519]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- पुरातत्वशास्त्र याविषयाची ओळख होईल.
- जगातील आणि भारतातील प्रमुख उत्खानीत स्थळे याची माहिती मिळेल.
- पुराभिलेखागारे याविषयी विस्ताराने सांगता येईल.
- मूर्ती विज्ञान, नानकशास्त्र, प्राचीन लिपी याचे स्पष्टीकरण करता येईल.
- मानवशास्त्र याविषयी विस्ताराने सांगता येईल.
- मौखिक इतिहासाचे सखोल ज्ञान होईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- पुरातत्वशास्त्र याविषयाची ओळख होते.
- जगातील आणि भारतातील प्रमुख उत्खानीत स्थळे याची माहिती मिळते.
- पुराभिलेखागारे याविषयी विस्ताराने सांगता येते.
- मूर्ती विज्ञान, नानकशास्त्र, प्राचीन लिपी याचे स्पष्टीकरण करता येते.
- मानवशास्त्र याविषयी विस्ताराने सांगता येते.
- मौखिक इतिहासाचे सखोल ज्ञान मिळते.

किंवा

६) आधुनिक-पूर्व जगाचा इतिहास [HIS520]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- सरंजामशाहीच्या काळातील जगाची माहिती होईल.
- अधुनिकपूर्व जगातील व्यापारव्यवस्था समजून घेता येईल.
- मध्ययुगीन जगाच्या संक्रमण काळाचे स्पष्टीकरण करता येईल.
- आधुनिकपूर्व जगातील समाजव्यवस्थेचे मुल्यांकन करता येईल.
- आधुनिकपूर्व जगातील युद्ध तंत्र आणि संचार व्यवस्थेतील बदल स्पष्ट करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- सरंजामशाहीच्या काळातील जगाची माहिती होते.
- अधुनिकपूर्व जगातील व्यापारव्यवस्था समजून घेता येते .
- मध्ययुगीन जगाच्या संक्रमण काळाचे स्पष्टीकरण करता येते.

- आधुनिकपूर्व जगातील समाजव्यवस्थेचे मुल्यांकन करता येते.
- आधुनिकपूर्व जगातील युद्ध तंत्र आणि संचार व्यवस्थेतील बदल स्पष्ट करता येते.

७) संशोधन पद्धती [HIS599]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- संशोधन पद्धतीच्या पायऱ्या/टप्पे समजून येतील.
- सिद्धांत, संकल्पना यांची व्यावहारिक जीवनाशी सांगड घालण्याची समज मिर्माण होईल.
- तथ्य संकलन, माहितीचे विश्लेषण आणि संशोधनकरण्याची क्षमता विकसित होईल.
- नवीन ज्ञान आणि समज निर्माण करण्यास सक्षम होईल.
- चिकित्सकवृत्ती विकसित करून समस्यांवर उपाययोजना सुचविण्याचे कौशल्य विकाशित होईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- सामाजिक संशोधन पद्धतीच्या पायऱ्या/टप्पे समजून येतात.
- सिद्धांत, संकल्पना यांची व्यावहारिक जीवनाशी सांगड घालण्याची समज मिर्माण होते.
- तथ्य संकलन, माहितीचे विश्लेषण आणि संशोधनकरण्याची क्षमता विकसित होते.
- नवीन ज्ञान आणि समज निर्माण करण्याची क्षमता तयार होते.
- चिकित्सकवृत्ती विकसित करून समस्यांवर उपाययोजना सुचविण्याचे कौशल्य विकाशित होतात.

सत्र दुसरे

८) सरंजामशाहीच्या काळातील भारत (सहावे ते आठरावे शतक) [HIS521]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- राष्ट्रकुट, पाल आणि प्रतिहार यांच्यातील त्रिपक्षीय संघर्षाचे स्वरूप कळेल.
- चोल, चेर, पांड्य आणि पल्लव या दक्षिण भारतातील सत्तांची माहिती होईल.
- तुर्क सत्तेचा उदय आणि विस्तार स्पष्ट करता येईल.
- विजयनगर आणि बहामनी सत्तेविषयी माहिती मिळेल.
- उत्तर आणि दक्षिण भारतातील कला, स्थापत्य आणि साहित्याचे मुल्यांकन करता येईल.
- मुगल सत्तेविषयी सविस्तर सांगता येईल.
- अठराव्या शतकाचा विवाद, जात, वर्ग स्थित्यंतराचा विवाद, इत्यादी विवादाचे स्पष्टीकरण देता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- राष्ट्रकुट, पाल आणि प्रतिहार यांच्यातील त्रिपक्षीय संघर्षाचे स्वरूप कळते.

- चोल, चेर, पांड्य आणि पल्लव या दक्षिण भारतातील सत्तांची माहिती होते.
- तुर्क सत्तेचा उदय आणि विस्तार स्पष्ट करता येतो.
- विजयनगर आणि बहामनी सत्तेविषयी माहिती मिळते.
- उत्तर आणि दक्षिण भारतातील कला, स्थापत्य आणि साहित्याचे मुल्यांकन करता येते.
- मुगल सत्तेविषयी सविस्तर सांगता येते.
- अठराव्या शतकाचा विवाद, जात, वर्ग स्थित्यंतराचा विवाद, इत्यादी विवादाचे स्पष्टीकरण देता येते.

९) भारतातील आर्थिक जीवनातील स्थित्यंतरे [HIS522]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- प्राचीन भारतातील शेती तंत्राचा उदय, पशुपाल, हस्तकौशल्याधीष्टीत उत्पादन ते नागरीकरण समजेल.
- प्राचीन भारताताचा अंतर्गत व बाह्यजगताशी असलेला व्यापार व विनिमय स्पष्ट करता येईल.
- मध्ययुगीन भारतातील कृषिसंस्थेचे संघटन, स्थानीय बाजारपेठा आणि व्यापारी संस्था याबाबत माहिती मिळेल.
- ब्रिटीश काळातील वासाहतिक शोषणाच्या व्यवस्था समजून घेता येईल.
- वसाहतकालीन आर्थिक व्यवस्थेच्या बदलाचे स्वरूप स्पष्ट करता येईल.
- स्वातंत्र्योत्तरकाळातील आर्थिक स्थित्यंतरांचे मुल्यांकन करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- प्राचीन भारतातील शेती तंत्राचा उदय, पशुपाल, हस्तकौशल्याधीष्टीत उत्पादन ते नागरीकरण समजते.
- प्राचीन भारताताचा अंतर्गत व बाह्यजगताशी असलेला व्यापार व विनिमय स्पष्ट करता येतो.
- मध्ययुगीन भारतातील कृषिसंस्थेचे संघटन, स्थानीय बाजारपेठा आणि व्यापारी संस्था याबाबत माहिती मिळते.
- ब्रिटीश काळातील वासाहतिक शोषणाच्या व्यवस्था समजून घेता येतात.
- वसाहतकालीन आर्थिक व्यवस्थेच्या बदलाचे स्वरूप स्पष्ट करता येते.
- स्वातंत्र्योत्तरकाळातील आर्थिक स्थित्यंतरांचे मुल्यांकन करता येते.

१०) आधुनिक जग- भाग २ [HIS523]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- आधुनिक जगातील व्यापारवाद व साम्राज्यवाद या संकल्पना समजून घेता येईल.
- पहिले व दुसरे महायुद्ध आणि त्याचे परिणाम स्पष्ट करता येईल.
- फॅसिझम आणि नाझीझम याचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याची चिकित्सा करता येईल.
- आशिया व आफ्रिका खंडातील वसाहतविरोधी संघर्षाचे मुल्यांकन करता येईल

- शीतयुद्ध आणि द्वि-ध्रुवीय विश्वरचनेचे पतन स्पष्ट करता येईल.
- जागतिकीकरणाचे पर्व समजून घेता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- आधुनिक जगातील व्यापारवाद व साम्राज्यवाद या संकल्पना समजतात.
- पहिले व दुसरे महायुद्ध आणि त्याचे परिणाम स्पष्ट करता येतात.
- फॅसिझम आणि नाझीझम याचे स्वरूप स्पष्ट करून त्याची चिकित्सा करता येते.
- आशिया व आफ्रिका खंडातील वसाहतविरोधी संघर्षाचे मुल्यांकन करता येते
- शीतयुद्ध आणि द्वि-ध्रुवीय विश्वरचनेचे पतन स्पष्ट करता येते.
- जागतिकीकरणाचे पर्व समजते.

११) मध्ययुगीन इतिहासकार [HIS524]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- धर्मयुद्धानंतरची युरोपातील इतिहासलेखन परंपरेचे स्पष्टीकरण करता येईल.
- ख्रिस्ती, अरब व भारतीय इतिहासलेखन परंपरा याचे मुल्यांकन करता येईल
- मध्ययुगीन भारताचे प्रमुख वसाहतवादी, राष्ट्रवादी, मार्क्सवादी इतिहासकार यांची माहिती होईल.
- मध्ययुगीन इतिहासलेखनातील प्रमुख विवाद लक्षात येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- धर्मयुद्धानंतरची युरोपातील इतिहासलेखन परंपरेचे स्पष्टीकरण करता येते..
- ख्रिस्ती, अरब व भारतीय इतिहासलेखन परंपरा याचे मुल्यांकन करता येते
- मध्ययुगीन भारताचे प्रमुख वसाहतवादी, राष्ट्रवादी, मार्क्सवादी इतिहासकार यांची माहिती होते.
- मध्ययुगीन इतिहासलेखनातील प्रमुख विवाद लक्षात येतात.

वैकल्पिक

१२) इतिहासाची उपयोजित क्षेत्रे [HIS525]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- वस्तुसंग्रहालय शास्त्र याविषयी सविस्तर माहिती मिळेल.
- पर्यटनाचा अर्थ, स्वरूप, संकल्पना आणि प्रकार स्पष्ट करता येईल.
- भारतातील पर्यटनस्थळांचा सांस्कृतिक व सामाजिक संदर्भओळखता येईल.
- ऐतिहासिक वारसा म्हणून नृत्य, संगीत व चित्रकला, सण-उत्सव व लोकसाहित्य याचे मुल्यांकन करता येईल.
- पुराभिलेखागारांची सर्वांगीण माहिती होईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- वस्तुसंग्रहालय शास्र याविषयी सविस्तर माहिती मिळते.
- पर्यटनाचा अर्थ, स्वरूप, संकल्पना आणि प्रकार स्पष्ट करता येतात.
- भारतातील पर्यटनस्थळांचा सांस्कृतिक व सामाजिक संदर्भओळखता येतात.
- ऐतिहासिक वारसा म्हणून नृत्य, संगीत व चित्रकला, सण-उत्सव व लोकसाहित्य याचे मुल्यांकन करता येते.
- पुराभिलेखागारांची सर्वांगीण माहिती होते.

किंवा

१३) आधुनिक-पूर्व जगाचा इतिहास : भाग 2 [HIS526]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- पुराश्म, मध्याश्म व नवाश्म युगाच्या अभ्यासातून जगातील मानवाच्या उत्क्रांतीचे आकलन होईल.
- प्राचीन इजिप्तची, मेसोपोटेमिया, हडप्पा व चीनची सभ्यतांविषयी माहिती मिळेल.
- प्राचीन ग्रीकची, रोमची, इराणची व माया आणि इंका सभ्यतांविषयी माहिती मिळेल.
- प्रारंभिक राजकीय संस्था, सामाजिक व आर्थिक तसेच धर्मविचारातील स्थित्यंतरे यातून प्रारंभिक जगाचे मुल्यांकन करता येईल.
- प्रारंभिक जगातील कला-साहित्य-स्थापत्य-विज्ञान-तंत्रज्ञान याविषयीची माहिती होईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- पुराश्म, मध्याश्म व नवाश्म युगाच्या अभ्यासातून जगातील मानवाच्या उत्क्रांतीचे आकलन होते.
- प्राचीन इजिप्तची, मेसोपोटेमिया, हडप्पा व चीनची सभ्यतांविषयी माहिती मिळते.
- प्राचीन ग्रीकची, रोमची, इराणची व माया आणि इंका सभ्यतांविषयी माहिती मिळते.
- प्रारंभिक राजकीय संस्था, सामाजिक व आर्थिक तसेच धर्मविचारातील स्थित्यंतरे यातून प्रारंभिक जगाचे मुल्यांकन करता येते.
- प्रारंभिक जगातील कला-साहित्य-स्थापत्य-विज्ञान-तंत्रज्ञान याविषयीची माहिती होते.

१४) क्षेत्रीय प्रकल्प [HIS527]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- अभ्यास विषयाच्या अनुषंगाने निदर्शनास येणाऱ्यासामान्य किंवा स्थानिक समस्यांची जाणीव निर्माण करणे.
- अभ्यासक्रमातील सिद्धांत, संकल्पना यांचीव्यावहारिक जीवनाशी सांगड घालण्यास सक्षम करणे.
- तथ्य संकलन, माहितीचे विश्लेषण आणि संशोधन करण्याची क्षमता विकसित करणे.
- अनुभवजन्य ज्ञानाच्या आधारे व्यक्तिमत्व विकास साधण्यास मदत करणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये चिकित्सक वृत्ती विकसित करून समस्यांवर उपाययोजना सुचविण्यास सक्षम करणे.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- अभ्यास विषयाच्या अनुषंगाने निदर्शनास आलेल्या सामान्य व स्थानिक समस्यांबाबत सजगता येते.
- संकल्पना आणि व्यावहारिक जीवन यांच्यातील सहसंबंधांची जाणीव होते.
- माहिती व आकडेवारी गोळा करण्याचे कौशल्य विकसित होते.
- प्रत्यक्ष सहभागी होऊन प्रश्नांची सोडवणूक करताना व्यक्तिमत्व विकास होतो.
- संस्थात्मक पातळीवरील समस्यांचे स्वरूप ओळखून उपाय सुचविण्याची क्षमता विकसित होते.

द्वितीय वर्ष

तिसरे सत्र

१५) इतिहास लेखानशास्त्र [HIS601]
अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- इतिहास म्हणजे काय? इतिहास का अभ्यासावा याचे आकलन होईल.
- इतिहासाची साधने, त्याचे स्वरूप समजून येईल आणि त्याचे वर्गीकरण करता येईल.
- इतिहासातील कार्यकारणभाव स्पष्ट करता येईल.
- इतिहासातील संशोधन कसे करावे हे समजेल.
- इतिहासातील नव्या प्रवाहांची- ॲनाल्स शाखा, स्त्रीवादी लेखन, सबाल्टर्न प्रवाह, इत्यादी यांची ओळख होईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- इतिहास म्हणजे काय? इतिहास का अभ्यासावा याचे आकलन होते.
- इतिहासाची साधने, त्याचे स्वरूप समजून येते आणि त्याचे वर्गीकरण करता येते.
- इतिहासातील कार्यकारणभाव स्पष्ट करता येतो.
- इतिहासातील संशोधन कसे करावे हे समजते.
- इतिहासातील नव्या प्रवाहांची- ॲनाल्स शाखा, स्त्रीवादी लेखन, सबाल्टर्न प्रवाह, इत्यादी यांची ओळख होते.

१६) आधुनिक भारताचा इतिहास [HIS602]
अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- वसाहतवादी राजवटीचे स्वरूप आणि संरचना सांगता येईल.
- वसाहतवादी राजवटीच्या काळातील शासननीती कशी होती हे लक्षात येईल.

- वसाहतवादी राजवटीचे सामाजिक सांस्कृतिक संदर्भ स्पष्ट करता येईल.
- वसाहतवादी काळातील सुधारणा चळवळीचे मूल्यांकन करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- वसाहतवादी राजवटीचे स्वरूप आणि संरचना सांगता येते.
- वसाहतवादी राजवटीच्या काळातील शासननीती कशी होती हे लक्षात येते .
- वसाहतवादी राजवटीचे सामाजिक सांस्कृतिक संदर्भ स्पष्ट करता येतात.
- वसाहतवादी काळातील सुधारणा चळवळीचे मूल्यांकन करता येते.

१७) भारताचा सामाजिक इतिहास [HIS603]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- वर्णसंस्था, दासप्रथा व गणसमाज या संकल्पना स्पष्ट करता येईल.
- जातिसंस्थेच्या उदयाची प्रक्रिया, तीचा भौतिक संदर्भ, विस्तार तसेच जातिसंस्थेचे धार्मिक अधिष्ठान लक्षात येईल.
- सरंजामशाही व जातपितृसत्तेचे पैलू स्पष्ट करता येतील.
- वासाहतिक धोरणे व भारतातील सामाजिक परिवर्तन याचा सहासंबंध सांगतायेईल.
- ब्राह्मणेतर चळवळ, दलित चळवळ यासारख्या जातीविरोधी चळवळीचे महत्व स्पष्ट करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- वर्णसंस्था, दासप्रथा व गणसमाज या संकल्पना स्पष्ट करता येतात.
- जातिसंस्थेच्या उदयाची प्रक्रिया, तीचा भौतिक संदर्भ, विस्तार तसेच जातिसंस्थेचे धार्मिक अधिष्ठान लक्षात येते.
- सरंजामशाही व जातपितृसत्तेचे पैलू स्पष्ट करता येतात.
- वासाहतिक धोरणे व भारतातील सामाजिक परिवर्तन याचा सहासंबंध सांगता येतो.
- ब्राह्मणेतर चळवळ, दलित चळवळ यासारख्या जातीविरोधी चळवळीचे महत्व स्पष्ट करता येते.

१८) आधुनिक इतिहासकार [HIS604]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- मार्क्सवादी, नवमार्क्सवादी, ॲनाल्स याप्रकारच्या आधुनिक इतिहास लेखन परंपरा समजेल.
- आधुनिक भारताचे वसाहतवादी, राष्ट्रवादी, मार्क्सवादी इतिहासकार यांची माहिती मिळेल.
- आधुनिक भारताचे सबाल्टर्न, फुले-आंबेडकरवादी, स्त्रीवादी इतिहासकार यांची माहिती मिळेल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- मार्क्सवादी, नवमार्क्सवादी, ॲनाल्स याप्रकारच्या आधुनिक इतिहास लेखन परंपरा समजतात.

- आधुनिक भारताचे वसाहतवादी, राष्ट्रवादी, मार्क्सवादी इतिहासकार यांची माहिती मिळते.
- आधुनिक भारताचे सबाल्टर्न, फुले-आंबेडकरवादी, स्त्रीवादी इतिहासकार यांची माहिती मिळते.

१९) भारतीय इतिहासाचे नवे आयाम [HIS605]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- दैनंदिन लोकजीवनाच्या इतिहासाचे काही पैलू जसे की, आहार, वेशभूषा, सण-उत्सव, ललित कला, कर्मकांड स्पष्ट करता येईल.
- दैनंदिन लोकजीवनाच्या इतिहासाचे काही पैलू जसे की, सिनेमा, क्रिकेट स्पष्ट करता येईल.
- दैनंदिन लोकजीवनाचा ऐतिहासिक अन्वयार्थ लावता येईल.
- परिस्थितिकी आणि पर्यावरण याचे ऐतिहासिक आकलन होईल.
- विज्ञान, तंत्रज्ञानआणि आरोग्य या मुद्यांचा ऐतिहासिक परीपेक्षातून अन्वयार्थ लावता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- दैनंदिन लोकजीवनाच्या इतिहासाचे काही पैलू जसे की, आहार, वेशभूषा, सण-उत्सव, ललित कला, कर्मकांड स्पष्ट करता येतात.
- दैनंदिन लोकजीवनाच्या इतिहासाचे काही पैलू जसे की, सिनेमा, क्रिकेट स्पष्ट करता येतात.
- दैनंदिन लोकजीवनाचा ऐतिहासिक अन्वयार्थ लावता येतो.
- परिस्थितिकी आणि पर्यावरण याचे ऐतिहासिक आकलन होते.
- विज्ञान, तंत्रज्ञानआणि आरोग्य या मुद्यांचा ऐतिहासिक परीपेक्षातून अन्वयार्थ लावता येतो.

२०) दक्षिण जगाचा इतिहास [HIS606]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- अलिप्तवादी चळवळ, द्विधृवी जग ते एकधृवी जग याबाबत माहिती मिळेल.
- के. सी. भट्टाचार्य, फ्रांज फेनन, सय्यद हुसेन अलातास, समीर अमीन याचे विचार समजतील.
- उत्तर जगाचे आर्थिक व राजकीय वर्चस्व आणि दक्षिण जगाचा प्रतिरोध स्पष्ट करता येईल.
- यु.एस.एस.आर.चे विघटन आणि रशियाची समस्या समजून येईल.
- एकधृवी जगाकडून बहुध्रुवीजगाकडे झालेल्या वाटचालीचे मूल्यांकन करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- अलिप्तवादी चळवळ, द्विधृवी जग ते एकधृवी जग याबाबत माहिती मिळते.
- के. सी. भट्टाचार्य, फ्रांज फेनन, सय्यद हुसेन अलातास, समीर अमीन याचे विचार समजतात.

- उत्तर जगाचे आर्थिक व राजकीय वर्चस्व आणि दक्षिण जगाचा प्रतिरोध स्पष्ट करता येतो.
- यु.एस.एस.आर.चे विघटन आणि रशियाची समस्या समजून येते.
- एकधृवी जगाकडून बहुध्रुवीजगाकडे झालेल्या वाटचालीचे मूल्यांकन करता येते.

२१) संशोधन प्रकल्प [HIS600]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- अभ्यास विषयाच्या अनुषंगाने निदर्शनास येणाऱ्यासामान्य किंवा स्थानिक समस्यांची जाणीव निर्माण करणे.
- अभ्यासक्रमातील सिद्धांत, संकल्पना यांचीव्यावहारिक जीवनाशी सांगड घालण्यास सक्षम करणे.
- तथ्य संकलन, माहितीचे विश्लेषण आणि संशोधन करण्याची क्षमता विकसित करणे.
- अनुभवजन्य ज्ञानाच्या आधारे व्यक्तिमत्व विकास साधण्यास मदत करणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये चिकित्सक वृत्ती विकसित करून समस्यांवर उपाययोजना सुचविण्यास सक्षम करणे.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- अभ्यास विषयाच्या अनुषंगाने निदर्शनास आलेल्या सामान्य व स्थानिक समस्यांबाबत सजगता येते.
- संकल्पना आणि व्यावहारिक जीवन यांच्यातील सहसंबंधांची जाणीव होते.
- माहिती व आकडेवारी गोळा करण्याचे कौशल्य विकसित होते.
- प्रत्यक्ष सहभागी होऊन प्रश्नांची सोडवणूक करताना व्यक्तिमत्व विकास होतो.
- संस्थात्मक पातळीवरील समस्यांचे स्वरूप ओळखून उपाय सुचविण्याची क्षमता विकसित होते.

सत्र चौथे

२२) राष्ट्रवादी चळवळीचा इतिहास [HIS607]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- वसाहतवादविरोधातील प्रारंभिक प्रतिकार स्पष्ट करता येतील.
- १८५७ चा उठाव याची सविस्तर माहिती मिळेल.
- भारतीय स्वातंत्र्याच्या लढ्याचे मूल्यांकन करता येईल.
- जात-जमात-लिंगभाव आणि राष्ट्रवादाचे ताणेबाणे लक्षात येईल.
- भारतीय राष्ट्रीय चळवळीचे विभिन्न आयाम स्पष्ट करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- वसाहतवादविरोधातील प्रारंभिक प्रतिकार स्पष्ट करता येतात.
- १८५७ चा उठाव याची सविस्तर माहिती मिळते.

- भारतीय स्वातंत्र्याच्या लढ्याचे मूल्यांकन करता येते.
- जात-जमात-लिंगभाव आणि राष्ट्रवादाचे ताणेबाणे लक्षात येतात.
- भारतीय राष्ट्रीय चळवळीचे विभिन्न आयाम स्पष्ट करता येतात.

२३) जनचळवळीचे युग [HIS608]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- जगातील जनचळवळी जसे की, वंशभेद, नागरीहक्क, कामगार, स्त्रीया यांच्या चळवळीची माहिती मिळेल.
- भारतातील शेतकरी आणि कामगार चळवळी यांचे मूल्यांकन करता येईल.
- भारतातील आदिवाशी आणि जातीविरोधी चळवळी यांचे मूल्यांकन करता येईल.
- भारतातील स्त्रियांच्या चळवळीचे मूल्यांकन करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- जगातील जनचळवळी जसे की, वंशभेद, नागरीहक्क, कामगार, स्त्रीया यांच्या चळवळीची माहिती मिळते.
- भारतातील शेतकरी आणि कामगार चळवळी यांचे मूल्यांकन करता येते.
- भारतातील आदिवाशी आणि जातीविरोधी चळवळी यांचे मूल्यांकन करता येते.
- भारतातील स्त्रियांच्या चळवळीचे मूल्यांकन करता येते.

२४) महाराष्ट्राचा इतिहास [HIS609]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- प्राचीन ते मध्ययुगीन महाराष्ट्राचा राजकीय इतिहास स्पष्ट करता येईल.
- महाराष्ट्राची सांस्कृतिक जडणघडण- कला, स्थापत्य व शिल्प, भाषा आणि वान्ड्मय याचे मूल्यांकन करता येईल.
- मराठ्यांचा इतिहास सविस्तर माहिती होईल.
- ब्रिटिश काळातील महाराष्ट्राचा सामाजिक, आर्थिक, राजकीय इतिहास स्पष्ट करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- प्राचीन ते मध्ययुगीन महाराष्ट्राचा राजकीय इतिहास स्पष्ट करता येतो.
- महाराष्ट्राची सांस्कृतिक जडणघडण- कला, स्थापत्य व शिल्प, भाषा आणि वान्ड्मय याचे मूल्यांकन करता येते.
- मराठ्यांचा इतिहास सविस्तर माहिती होतो.
- ब्रिटिश काळातील महाराष्ट्राचा सामाजिक, आर्थिक, राजकीय इतिहास स्पष्ट करता येतो.

२५) समकालीन भारत (१९४७ ते २०००) [HIS610]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- संविधान निर्मिती, संस्थानाचे विलीनीकरण आणि राज्य पुनर्रचना याची माहिती होईल.

- आणीबाणी तसेच २००० पर्यंतची राजकीय वाटचाल सांगता येईल.
- भारतातील दारिद्र्य, विषमता आणि वर्गकलह, जातिसंघर्ष याचे आकलन होईल.
- जागतिकीकरणाचे आव्हान, बदलती विश्वरचना आणि भारत याची माहिती होईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- संविधान निर्मिती, संस्थानाचे विलीनीकरण आणि राज्य पुनर्रचना याची माहिती होते.
- आणीबाणी तसेच २००० पर्यंतची राजकीय वाटचाल सांगता येते.
- भारतातील दारिद्र्य, विषमता आणि वर्गकलह, जातिसंघर्ष याचे आकलन होते.
- जागतिकीकरणाचे आव्हान, बदलती विश्वरचना आणि भारत याची माहिती होते.

२६) आधुनिक आशियाचा इतिहास [HIS611]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- आधुनिक चीनचा इतिहास माहिती होईल.
- आधुनिक जपानचा इतिहासाची माहिती मिळेल.
- इंडोनेशिया, ब्रह्मदेश, सयाम, लाओस, कंबोडिया यांच्या वसाहतवादविरोधी संघर्षाचे मुल्यांकन करता येईल.
- मध्य-पूर्वेचा इतिहास स्पष्ट करता येईल.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास...

- आधुनिक चीनच्या इतिहासची माहिती होते.
- आधुनिक जपानच्या इतिहासाची माहिती मिळते.
- इंडोनेशिया, ब्रह्मदेश, सयाम, लाओस, कंबोडिया यांच्या वसाहतवादविरोधी संघर्षाचे मुल्यांकन करता येते.
- मध्य-पूर्वेचा इतिहास स्पष्ट करता येतो.

२७) संशोधन प्रकल्प. [HIS699]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये / Course Objectives

- अभ्यास विषयाच्या अनुषंगाने निदर्शनास येणाऱ्यासामान्य किंवा स्थानिक समस्यांची जाणीव निर्माण करणे.
- अभ्यासक्रमातील सिद्धांत, संकल्पना यांचीव्यावहारिक जीवनाशी सांगड घालण्यास सक्षम करणे.
- तथ्य संकलन, माहितीचे विश्लेषण आणि संशोधन करण्याची क्षमता विकसित करणे.
- अनुभवजन्य ज्ञानाच्या आधारे व्यक्तिमत्व विकास साधण्यास मदत करणे.
- विद्यार्थ्यांमध्ये चिकित्सक वृत्ती विकसित करून समस्यांवर उपाययोजना सुचविण्यास सक्षम करणे.

अभ्यासक्रमाची निष्पत्ती / Course Outcomes

हा शिक्षणक्रम पूर्ण केल्यानंतर विद्यार्थ्यास..

- अभ्यास विषयाच्या अनुषंगाने निदर्शनास आलेल्या सामान्य व स्थानिक समस्यांबाबत सजगता येते.

- संकल्पना आणि व्यावहारिक जीवन यांच्यातील सहसंबंधांची जाणीव होते.
- माहिती व आकडेवारी गोळा करण्याचे कौशल्य विकसित होते.
- प्रत्यक्ष सहभागी होऊन प्रश्नांची सोडवणूक करताना व्यक्तिमत्व विकास होतो.
- संस्थात्मक पातळीवरील समस्यांचे स्वरूप ओळखून उपाय सुचविण्याची क्षमता विकसित होते.